

سەرهلانا شیخ عوبهیدوللاهی نههری (رهنگفهدانا وی د پۆژنامهیا ئهختهدا 1883-1880)

فاخر حسن یوسف

پشکا میژوو، فاکولتیا زانستین مروّفايه تی، زانکۆیا زاخۆ، ههریما کوردستان - عیراق.

<https://doi.org/10.26436/2018.6.1.599>

مهرگرتن: 2017/12/12 پهسه ندرکن: 2018/03 به لافکرن: 2018/03

پوخته:

پۆژنامهیا ئهختهر ئیکه ژ وان پۆژنامهیان ئهوین خوهدی پۆلهکێ گرنگ د دیروکا پۆژنامه گهریدا و جهی پووته پیدانا وان فهکۆله رانه ئهوین کو د بیافی پۆژنامه گهریدا کار دکهن، پۆژنامهیا نافهاتی ب شیوهیهکێ بهرچاڤ جهی خوه د ناڤ پۆژنامه گهریا ئیرانیدا کره، ههر ژبه رفی گرنگی ههول هاتیه دان فهکۆلین لسه مزارا سەرهلانا شیخ عوبهیدوللاهی نههری بهیته کرن، مه بهست ژ فی چهندی ئهوه کو خوانده فان پیزانین باشتر و نوو سه بارهت سەرهلانا بدهستفه بینن، پۆژنامهیا نافهری سه بارهت مزارا فی فهکۆلین چه نین توهه ران رۆهن و ئاشکرا دکت واته گرنگی ب دهستیپکا سەرهلانا ههتا ژنافچووئ دایه و ههژمارهکا زیدهیا بهرپه رین خوه ژبو سەرهلانا نافهری ترخان کره، گرنکترین توهه رین فی فهکۆلین: هۆکارین سەرهلانا د دیتنا ئهخته ریدا، شیخ عوبهیدوللاهی د جهنگی (1878-1877 ز.) ئی پوو سیا و عوسمانیدا، جهنگ و ههفچووئین شیخی دگه ل لهشکهری ئیران، ههلو یست و ههلاتان ژ سەرهلانا، داویا سەرهلانا و ئه نجامین فهکۆلین. په یقیئین سهرهکی: پۆژنامهیا ئهخته، شیخ عوبهیدوللاهی نههری، ئیران، عوسمان.

1. پێشهکی

پۆژنامهیا نافهری ل دۆر سەرهلانا نافهاتی د وی چه نیدیایه کو چه نین نووچه ژ پۆژنامه یین نافخوهیی و ده رفه ی دهوله تا عوسمانی و هرگیزاینه سهر زمانئ فارسی و بیروبوچووئین خوه لسه ر دیارکرینه، ههر لسه رفی بابته می هه ولدایه کو پینگاکان ده رباره ی سەرهلانا شیخ عوبهیدوللاهی بهافیزین و فهکۆلینا خوه لسه هۆکارین سەرهلانا د دیتنا ئهخته ریدا، شیخ عوبهیدوللاهی د جهنگی (1878-1877 ز.) ئی پوو سیا و عوسمانیدا، جهنگ و ههفچووئین شیخی دگه ل لهشکهری ئیران، ههلو یست و ههلاتان ژ سەرهلانا، داویا سەرهلانا و ئه نجامین فهکۆلین ئه نجامیده ی. ئهخته ری شیست و سی ژماره و سه د و ههژده بابته یین جودا جودا سه بارهت سەرهلانا شیخ عوبهیدوللاهی ئینابوو نه خوار و به لافکر بوون، ئیکه مین بابته ی کو لسه مزارا نافهری نفیسی لژیر نافونیشانی (کورد و دهوله تا عوسمانی) به (6) کو د ژماره یا (39) پیکه فتی 21 ئه یولای سال 1880 دا، به لافکره و تیدا باسی ههلو یست هنده ک ژ پۆژنامه یین تورکی سه بارهت سەرهلانا کوردان ل ئیران دکت. دیسان دووماهیک بابته ی خوه ل دۆر سەرهلانا د ژماره یا (20) پیکه فتی 27 ئاداری سال 1883 دا کو بی نافونیشانه وه کو نووچه هاتیه خوار و باسی دورکنا شیخ عوبهیدوللاهی بۆ حجازی و نهچوونا کو یی وی سه ددیقی (7) و نه پازیبوونا ئیرانی لسه فی مزاری دکت (8). پۆژنامهیا ئهخته ژ وان ژماره یین کو گهریدا ب سەرهلانا شیخ عوبهیدوللاهیغه، باراپتر گرنگی دایه هۆکارین سەرهلانا شیخی و هه فزکی و مملانی و جهنگین شیخی دگه ل لهشکهری ئیران، زیده یاری فی چهندی ژیه ههلو یست و ههلاتان و ب تایبه تی ئینگلیز و پوو سیا و ههر وه سا داویا سەرهلانا، هه ژیه گوتنیه پۆژنامه یی د پرانیا بهرپه رین خوه دا دژی سەرهلانا پاره ستا بوو و ههر تشتی نه د

ههر ژ دهستیپکا په یادیبوونا پۆژنامه یان، یان ژیه بیژین چاپه مهنی و پۆژنامه گهری ب تایبه تی پشتی به رفه ره هبوونا وه شاننا هه ژمارا زۆر ژ پۆژنامه یان، پۆژنامه خوه دی پۆلهکێ کارتیکه ر و سهرهکی د هه مو بیافاندا بوو، ئه گه ر وه لاتئ ئیران وه ک نمونه و هرگیز، دی گه له ک مزار بۆ مه رۆهن و ئاشکرا بن، نه خاسمه چاپه مهنیین چه رخی ناسره ددین شاهئ قاجار (1) ب تایبه تی چاپه مهنیین کو ل ده رفه ی ئیران چاپ دبوون و دهاتنه وه شاندن، پۆلهکێ گه له ک گرنگ و کارتیکه ر د هشیارکرن، په وشه نبیریکن، پینمایکرنا دهسته یین جیاوازین جفاکیدا دگرتان. ژ گرنکترین پۆژنامه یین کو د سهرده مئ به ری مه شوپتیه تی (دهستوری) دا (2) ل سال (1906 ز.) کو پۆلهکێ سهرهکی د ناگه هدرایکرنا پشکه کا ژ خه لکیدا هه ی و نافه کی زیندی ل پاش خوه هیلا، ئه و ژیه پۆژنامه یا بنا فده نگا (ئهخته) بوویه یا کو ب پیکه به ریا موحه ممه د تاهپئ ته بریزی و نفیسینا میرزا مه هدیخانئ ته بریزی ب پشته قانیا بالیوزئ ئیران ل دهوله تا عوسمانی (موحسین خان موغینولمۆک) (3). ئیکه مین ژماره یا خوه ل (13 کانوونا دووی 1875) ل ئیسته میولئ پایته ختا دهوله تا عوسمانی چاپکر و وه شانن، ل دهستیپکا سال (1896 ز.) پشتی چه نین سالان ژبه ر چه نین هۆکارین سیاسی ب ئیکجاری ژ وه شاننئ هاته هه لوه شاندن و پاره ستانن (4). پۆژنامه یا ئهخته ئیکه ژ وان پۆژنامه یان ئه وین کو بابته یین گه له ک گرنگ و جودا جودا ل دۆر پرسا کوردان د هه ژماره یین خوه دا به لافکرین ب تایبه تی ده رباره ی ئیک ژ گرنکترین شوپه ش و سەرهلانا ئین کوردان ل کوردستان، ئه و ژیه سەرهلانا شیخ عوبهیدوللاهی نههری (5). گرنگی

بووينه، لي هوزين وان دگهل بارزانيان مژوولي جهنگ و پيكدادانينه، د في جهنگيدا سهربازي پشكدار بوون، (3) كهس ژ وان هاتنه كوشتن". (6) همر سه بارهت في مژاري دهوله تا توركي راگه هاند كو (75) كهس ژ شوپشگيرين عيراقئ ده ربازي سنووري بووينه و بهره فاخا توركي هاتينه، په يقدارئ حكوومه تا توركي خواهه ياكور كو هه تا نووكه هه ژمارا په نابهرين عيراقئ د نا فاخا توركي دا گه هشتينه (1013) كهسان. (7)

ل فيريئ نالوزبوونا په يوه نديين دناقهه را هه وه لاتاندا بو وي چه نديئ شه دگه رپت ده مي ده ستيا دووي ژبه ر شه پ و هه فچوونين دناقهه را له شه كره عيراقئ و پيشمه رگه هاند اهوداي و په فينا هه ژماره كا كوردان بو نا فاخا كا توركي و هه و لين له شه كره عيراقئ بو گرنا وان، نه ك ژبه روان كوردن ب هوكاري ناكوكيئ هوزي بهره ف توركي په فين نيكهم نووچه يا كو پوزنامه يا ئيتيلاعات ناماژه ب بهر هه فبوونا له شه كره عيراقئ ل سهر سنووري هه فپشك هه دهوله تين عيراق و توركي كره ئه وه يا كول پيكه فني (20) ئه يلووي سالا (1961) كو د ويدا هاتيه توركي ئه رتشي خواه ل ده مي شوپشا چه كداري دزي سه روك وه زيرين عيراقئ عه بدولكه ريم قاسمي (1958-1963)، ب دريژا هيا سنووري هه دوو دهوله تين توركي و عيراقئ خواهه جه كرن و سهر تووخيبي دا چوون و ده ربازي بوون، ديسان هاتيه خواهه ياكور كو شوپشا باكووري عيراقئ سه ر قوت بوويه (8)

ژلايه كي ديترفه پوزنامه ئيتيلاعات ل پيكه فني (12) تيرمه ه سالا (1962) نقيسي بو: "دوو فپوكه يين كوي ديار عيراقئ بن، شه فا ده ربازي بووي، بنگه هه كي زي ره فانيئ سنوورين توركي ل ده فه را (گرو) (9) ل (3) كيلوميتريا سنووري عيراقئ و توركي توپبارانكرن. ژنده رين باوه رپيكر ل ئه نقه ره خواهه دكهن، دوو گوندين توركي ئي يين توپباران كرين، كو په ننگه توپباران هه ژلايئ فان فپوكه يانفه هانبيته ئه نجامدان. خواهه شبه ختانه د فان بو يه راندا كه سهك نه هاته كوشتن، خه لكئ فان دوو گوندان ژ ترسا رپگران بهري دوو پوزان ماليئ خواهه بجه ميلا بوون، هه ره ف ژنده ره ديار دكهت كو فپوكه يين عيراقئ ب شاشي وه سا هزر دكرن كو بنگه هه كي گرنكي شوپشيانه، ل ده مي كو توپباران ده ستپيكر ئه ندامين بنگه هه زي ره فانيئ نالايين توركي هه ژاندين، لي ئه فني چه نديئ كارتيكرا خواهه د توپبارانكرنا فپوكه ياندا نه كر" (10). ئه فه نيكهم سنوور به زاندين بوو ژلايئ حكوومه تا عيراقئفه هاتي ئه نجامدان، لي وه سا هاته خواهه ياكور كو فپوكه يين عيراقئ ب شاشي دوو گوندين توركي توپبارانكرينه وه سا هنزكرينه كو بنگه هه كي شوپشيانه، لي يا ديار ئه فه بتيئ هيجه ته و نه يا بهر ناقله دوو گوند توپبارانكرينه نه ك گونده ك له ويا يا خواهه يايه عيراقئ دخوازيهت حكوومه تا توركي ژ په فينا كوردان بو نا فاخا وان ناگه مدار بكهت و هه فكارين دگه ل واندا نه كهت، لي توپبارانئ هيچ زيانه ك بخوه فه نه گرت

ئيكي: په يوه نديين عيراقئ و توركي ل ده ستپيكا شوپشا ئه يلووي. يا دووي: توهمه تين عيراقئ همبه ر ئينگليز ب مه به ستا هه فكار يكرن دگه ل شوپشگيرين كورد، هه زي گوتنييه كو پوزنامه يا ئيتيلاعات بهر فوازي مژارين ديتر بتيئ چه ند هه ژمارين خواهه ده رباره ي في مژاري ترخانكره له و ما بتيئ چه ند هه ژماره يين ده ستنيشانكري د في شه كولينئ هاتينه ب كارئينان، ديسان يا پنديه بهيته دياركرن كو پوزنامه يا ئيتيلاعات پانيا نووچه يين خواهه نووچه گه هانين دهوله تين ئه وپدي، عيراق و توركي وه رگرتينه، د في شه كولينئدا هه ول هاتيه دان ب شيوه يه كي زانستي بهيته رپكخستن و نقيسين.

2. په يوه نديين عيراقئ - توركي ل ده ستپيكا شوپشا ئه يلووي

1.1. كورارين له شه كره ل سهر سنووري:

ده ستپيكا تپكچوونا په وشا ئاساي و نالوزبوونا په يوه ندي يين د ناقهه را هه دوو وه لاتين عيراق و توركي دا ئه وا كو پوزنامه يا ئيتيلاعات ئيماژه پيكر، په فينا هه ژماره كا كوردن كوردستانا عيراقئ بهره ف فاخا كوردستانا توركي فچه چوون، نيكهم په فين بو وي نالوزيا كو د ناقهه را هه ژماره كا كوردان و بارزانياندا په يدا بووي دزفريت (2) كو ب ئه گه ر ئي في ناكوكيئ نيكهم مژاره پوزنامه يا ئيتيلاعات سه بارهت شوپشه ئه يلووي ئي نايه خوارئ باسي په فينا هه ژماره كا كوردن هه فدرئ مژا بارزانيان بو نا فاخا كا دهوله تا توركي دكهت، پوزنامه يا ئيتيلاعات ل پيكه فني (22) تيرمه ه سالا (1961) د باهه ته كي دا سه بارهت په فينا ده ستكه كي ژ كوردن عيراقئ بهره ف توركي هه دگيريت و دنقيسيه: "هه ژه كا (3) (750) كه سي ژ كوردن عيراقئ دگه ل چهك و ته رش و ته والين خواهه په نابهرى توركي بووينه، كاربهه ستين توركي بپارين پندي ئي سه ربه ركرنا خوارنا في موزئ كول ويلايه تا (كاكاري) (4) توركي ناكنجي بووينه دان، ژنده رين فه رمي هيچ جوره پيزانين سه بارهت هوكاري په نابهرى في موزئ نه داينه خواهه ياكورن، د هيته زانين كو ئه گه ر ئي په نابهرى وان بو توركي بو وي ناكوكيئ دزفريت ئه وا كو دگه ل هه ژا هه فدرئ خواهه بارزاني هه ي، بهري دوو سالا (3000) كهس ژ في موزئ ژبه ر هه بوونا هه فدرين دگه ل بارزانيان په نابهرى توركي بووينه" (5)

په فينا ديتر دگه ل په فينا ئيكي يا جودايه و هوكاري وي ئي ژبه ر هه فچوون و پيكدادان دناقهه را له شه كره عيراقئ و پيشمه رگه هاند دزفريت كو (48) كهس هاتنه كوشتن و يين مايي بهره ف فاخا توركي په فين، پوزنامه يا ئيتيلاعات ل پيكه فني (26) تيرمه ه سالا (1961) نووچه يه كي سه بارهت في باهه تي هه دگيريت و دنقيسيه: "پيكدادان و هه فچوونين چه كدارنه د نيغه را كوردن ده ستئ پاست و كؤمونيستاندا ل باكووري عيراقئ بهودايه، د نه نجام دا (48) كهس هاتنه كوشتن، ده ستكهك ژ فان كوردان بهره ف توركي په نابهر

تورکیا ب مه بهستا پینگرتن ژ دووباره نه بوونا هیرشین عراقی بۆ سر
ئاخا تورکیا ل دهووبه رین بنگه هین سنووری (رۆبارو) بکه فنه د
په وشا ئاماده باشیی دا، ژلایین فه رمانده یین زێرفانیا تووخبویی
تورکیا ل نیزیك خاكا عراقی داخووا هاریکاریا هیژنی ژ ناهه ندی کر،
که سانین کو پشتی نیفرۆیا پۆئا بۆری هیرشا فرۆکه یین عراقی بۆ
سه ر ئاخا تورکیا دیتین خوه یا کرن که هه فرۆکه یین هه نی ژ جورئ
(میک) پووسی بوون و هه تا (40) کێلۆمیترا ن دناف ئاسمانی تورکیا دا
پیشفه چوو بوون، بلندبوونا فان فرۆکه یان گه له ک کیم بوون و هه تا
(600) پینگا فان بوو" (14)

دیسان دهوله تا تورکیا به ییننامه یه ک ده رکر و خوه یا کر کو بنگه هه کئ
زیره فانین له شکه ری تورکیا لسه ر سنووری هه ر دوو وه لاتان ژلایین
فرۆکه یین عراقی هاتیه توپبارانکرن و ب فی چه ندی دوو سه رباز
هاتینه کوشتن و ئیک ژ بی دژواری برینداربوویه، لی به رۆفاژی
نووجه یا بۆری ل شوونا سنوور به زندانا فرۆکه یین عراقی ب ناهه را
(40) کێلۆمیترا ن ئیمازه ب (14) کێلۆمیترا ن هاتیه کرن هه نوچه
ل پیکه فنی (16) ته باخی ساللا (1962) هاتیه دیارکرن کو دوو
فرۆکه یین جه نگیین عراقی هیرش کونه سه ر بنگه هه کئ سنووری
تورکیا و دوو زیره فانین تووخبویی تورکیا کوشتن، د پاگه هاندنا
دهوله تا تورکیا دا هاته گرتن کو فرۆکه یین جه نگیین عراقی بنگه هه
تووخبویی (رۆبارو) د (14) کێلۆمیترا سنووری عراقی ئیختیه
به ر هیرشان، سه ره پای کوشتنا وان هه ر دوو زیره فانان، که سه کئ
دیتر ژ بی دژواری بریندار بوویه، کو ل هه یفا بۆری ژ بی، هیرشه کا
وه کی فی ژلایین فرۆکه یین عراقی بۆ سه ر بنگه هه سنووری رۆبارو
هاتبوو نه نجامدان (15)، پشتی فان کیریارین له شکه ری، هه ولین
چاره سه ری هاتنه دان و کار گه هشته هه ولین دیبلوماتیک
2.2. هه ول و بزاقین دیبلوماتیک:

پشتی کوشتنا دوو زیره فانین تورک و برینداربوونا ب دژواری یا
زیره فانه کئ دیتر، پۆزنامه یا ئیتیلاعات ل پیکه فنی (16) ته باخی ساللا
1962) نووجه یه کئ هه دگوهیزیت کو وه زا ره تا ده ره فیا تورکیا بۆ
ئیکه مین جار ژ بالیۆزی عراقی ل هه نه قه ره خواست کو پۆهنکرئ ل
سه ر فان زیده گافیین له شکه ری عراقی بده ت. د هه مان ده مدا
ده ستور ب بالیۆزی تورکیا ل به غداد هاته دان کو ب شیوه یه کئ
راستخوه سه ر فی مزرائ داخووا پۆهنکرئ ژ دهوله تا عراقی بکه ت.
ل داوین دهوله تا عراقی مخابینا خوه سه ر په یدابوونا فی پوودان
نیشاندنا و داخووا لیبۆرینی ژ دهوله تا تورکیا کر (16).
پشتی فان هه ول و بزاقین دیبلوماتی، وه زا ره تا به ره فانیا نیشتمانیا
تورکیا خوه یا کر: کو پشتی جارا بۆری فرۆکه یین عراقی سنوور
تورکیا به زندین و دوو سه رباز کوشتین، جاره کا دیتر فرۆکه یین
عراقی سنووری تورکیا به زندیه و گونده ک ده فها ره کاری
(هه کاری) توپبارانکریه، لی فی جار چ زیان بخوه هه نه گرتیه، هه

دیسان د پۆزنامه یا ئیتیلاعات سه باره ت سنوور به زندانا فرۆکه یین
عراقی د ناهه ئاخا تورکیا ل پیکه فنی (14) تیرمه هه ساللا (1962) دا
هاتیه کو فرۆکه یین جه نگیین عراقی ژ بۆ دووه مین جار کو یا دیار
که قنبوونه دوویف شوپشانیین باکووری عراقی، سه ر ده شه رین
سنووریین تورکیا فرین، لدوهه فان پاپورتان، فرۆکه یین عراقی کو
هه ژمارا وان نه یا رۆهن بوو، چه ند بۆمبیین ئاگرین هافیتبوونه گونده کئ
نیزیك ماردینی د ناهه ئاخا تورکیا دا، پاشی به ره ف سه مته باشوور و
بازپیری مووسل ژفین (11)

لی یا دیار فی جارئ سنوور به زندانا فرۆکه یین عراقی به ره ف سه مته کا
دیتره چوو بوون کو ده فها ماردینی بوو و به رۆفاژی یا ئیکئ کو
ویلایه تا هه کاری بوو، لی هه چه نده جهی پرسیاراییه چونکو ده فها
ماردین دووره ژ سنووری عراقی و کیمتر په یوه ندی دگه ل شوپشینی
هه بوو

پشتی کو شه پ وه فچوون دناقه به را پیشمه رگه هین کورد و حکومه تا
عراقی د نیزیك سنووری عراق و تورکیا پوودای، حکومه تا تورکیا
هه ولین مه زن دان کو پیکئ ل په فینا شوپه شکیگرتین کورد بۆ دناف
خوه دا بگرن داکو ب فی چه ندی په وشا سیاسی دناقه به را هه ر دوو
وه لاتاندا ئالۆتر لی نه هی ت، پۆزنامه یا ئیتیلاعات ل پیکه فنی (15)
تیرمه هه ساللا (1962) رۆهنکریه: کو جه نگ و هه فچوونین تۆند و
دژوار د ناهه را ئه رتشی عراقی و شوپه شانیین باکووری عراقی ل
نیزیك تووخبویی تورکیا د پۆزه فیدایه کو دهوله تا تورکیا ده ست ب
هه ولین هوشیارانه یین به زفره ه کرینه، داکو ب فی چه ندی پیکئ ل
چوونا شوپه شکیگان بۆ د ناهه خا کا خوه دا بگرن. شوپه شکیگرتین کورد
ژ ئالیی به که یین ئه رتشی عراقی که قتیینه ژیر فشار و دوو فچوونه کا
تۆند، د وان شه پ و پیکدادانین دناقه به را هه ر دوو ئالیاندا، هنده ک
جاران ل ده مئ ئارتشی عراقی ده ست ب توپبارانکرن دکه ت
شوپشکیگرتین کورد نه چار دین به ره ف ئاخا تورکیا به رهن (12). جاره کا
دی فرۆکه یین عراقی سنووری تورکیا به زند، لی فی جارئ جودابوو
دگه ل جارین بۆریدا ژ به ر چه ند هۆکاران: یا ئیکئ: فی جارئ دوو
زیره فان تورک هاتنه کوشتن و زیانین سامانی گه هشتن تورکیا.

یا دووی: فی جارئ حکومه تا تورکیا هه لوسته کئ تۆندتر هه مبه ر
عراقی ب کاربر و فه رمانا فرینا فرۆکه یین تورکیا ل سه ر سنووری
هه ر دوو وه لاتاندا و له شکه ری تورکیا که فته د ئاماده باشییدا ئه وژی
به مه به ستا پینگرتنا زیده گافیین له شکه ری عراقی بوو، پۆزنامه یا
ئیتیلاعات ل پیکه فنی (16) ته باخی ساللا (1962) فه گلوازیه:
"ئه فرۆ وه زا ره تا به ره فانیا تورکیا به یاننامه یه ک ده رکر، هه ر د ویدا
دیارکر کو ده وو پشتی نیفرۆ چه ندین فرۆکه یین جه نگیین عراقی
هیرش کرینه سه ر گونده کئ (حکاری) (13)، نیزیك سنووری عراقی و
زیانین سامانین زیده گه هاندن خه لکئ فی گوندی بچوویک، ده ستور
ژ ئالیی هیژین نه سمانین تورکیا فه هاته دان، هه تا چه ندین فرۆکه یین

نووجە پە ل پێکە فەتی (16 تە باخێ ساڵا 1962) هاتیه "وەزارە تا بەرە قانیا نیشتمانییا تورکیا راگە هاند کو لدوویف هیرشا فرۆکە بیین عیراقی بۆ سەر ئاخا تورکیا و کوشتننا دوو زێرە فانیین تورک، دەستوور ب هیزین ئەسمانیین تورکیا هاتیه دان کو فرۆکین خوه سەر سنوورین هە فیشکێ تورکیا و عیراقی ئە نجام بدەن. فرۆکە بیین عیراقی (50) کێلۆمێتر دناف خاکا تورکیا دا پێشە چوون. پششی نیفرۆیا ئە شوقی فرۆکە بیین عیراقی هەر ل دە فە را حە کاری (هە کاری) دووبارە دەست ب زێدە گافیان کرینه. د فان زێدە گافیاندا گوندە کئی تورکیا تۆپبارانکرن، لی چ زیان بخووە نە گرتن، پششی نیفرۆیا ئە فرۆ وەزارە تا کاروبارین دەرفە یا تورکیا، بالێزین عیراقی ل ئە نقرە ژبو پۆهنکرێ بانگهێشت کریه. بەری چە ند هە یقان ل نێزیک سنوورین عیراقی و تورکیا، جەنگ و هە فچوون دنا فە را دە ولە تا عیراقی و هیزین شۆرشییین فێ دە ولە تی دە ستپکریه، د فان پێکداداناندا فرۆکە بیین عیراقی چە ندین جارن سنوور بە زانندن و دە ربازی ئاخا تورکیا بوون" (17).

پوژنامە یا ئیتیلاعات ل پێکە فەتی (20 تە باخێ ساڵا 1962) دیارکریه کو پششی هە ولتین دیبلۆماتیین دە ستپکی دنا فە را عیراقی و تورکیا دا چ ئە نجام بخووە نە گرتین و هیرشا کرنا فرۆکە بیین عیراقی دناف ئاخا تورکیا دا، کە فتننا فرۆکە یە کا عیراقی ژلای هیزا ئەسمانییا تورکیا فە، ب فێ چە ندێ پە یروە ندییین هەر دوو وە لاتان ئالۆزتر لێهات، د بە رامبەر فێ کریاریدا دە ولە تا عیراقی نە پارزیبوونا خوه دیارکر و دە ولە تا تورکیا ژێ خوه یاکر: تۆپبارانکرن سنووری نە هیتە پاروستان دێ هە لویستە کئی دیتر ئیخینە د کاریدا، وەزارە تا دەرفە یا عیراقی سۆز دابوو کو فرۆکە فانیین عیراقیین زێدە گافیان سەر ئەسمانی تورکیا دکەن بێهتە سزادان لی یا دیار چ ئە نجام بخووە نە گرتن (18)، ئە ف چە ندە جە ئ پرسیارییه کو چ فرۆکە فان بێ دە ستوور و فەرمانا حکومە تی نە شیت سنووری بە زینیت و دە فە را تورکیا تۆپباران بکەن، لی تە فایا فان بتنی هێجە تن کو دە ولە تا عیراقی ب فان جۆرە ئاخفتنا دخوازت خوه ژ فان جۆرە کریاران بێ ناگە بکەت پوژنامە یا ئیتیلاعات ل پێکە فەتی (20 تە باخێ ساڵا 1962) پۆهن کریه کو کاربە دە ستین فە رمیین تورکیا دیارکرن کو فرۆکە جە نگییین عیراقی ئە وین زێدە گافی سەر ئاخا تورکیا کرین، ئیک ژ وان ئینایە خواری و ژنا فچوو، پە نگە لپە ی شۆرشکێ پین باکوور عیراقی بن، دە ولە تا عیراقی داخووا وئ چە ندێ کر کو شۆرشییین هۆزین عیراقی، ژلای هیزین سنوورین تورکیا فە دە هینە پششە فانیین، دە ولە تا تورکیا ژێ پششە قانیا هۆزین نا فھاتی دکەن، لدوویف وان نووجە یان دوو فرۆکە بیین جە نگییین عیراقی هیرش کرە سەر چە ند گوندین منگولا ل (40) کێلۆمێتریا سنووریا عیراقی و تۆپبارانکرن. د فێ بۆیە ریدنا زیان نە گە هشتە هیچ کە سە کی، بە رامبەر فێ کریاری وەزارە تا دەرفە یا تورکیا ب تۆندی نە پارزیبوونا خوه هە مەر پوودانین تووخوبیین فێ داوی ل دە ولە تا عیراقی کرن (19).

دیسان د پوژنامە یا ئیتیلاعاتا ل پێکە فەتی (20 تە باخێ ساڵا 1962) هاتیه کو حکومە تا تورکیا خوه یا کرن کو پە نگە ئالۆزین فێ داوین بیین سنووری سەر لە شکر عە بدولکە ریم قاسمی ئینابنە پۆزە فیندا داکر ئاریشە بیین خوه بیین ناخووە یی نخیفیت، کو سەرە رای پرسیا کورد کو خوه سەر یی دخوان، کیشە یا عیراقی دگە ل جە مال عە بدولناسپی سەرۆک کۆمارئ مسرئ (1970-1956) و مملانییا عیراقی لگە ل ئینگلیزی سە بارە ت پە ترۆلی و هە روە سا داخووا یا مالکیە تا کویتئ ژ ئالی عیراقی فە ل داوین پە یروە ندییین عیراقی و ئیرانی (20)، هەر چە ندە ئە ف هە موو ئاریشە بیین ل عیراقی هە بوون لی نە فیا بھیتە ژبیرکرن کو شۆرشا کوردان دژی حکومە تا عیراقی و داخووا وان بۆ بە دە ستفە ئینانا مافیین پە وایین خوه و شە پ و پێکدانان ل دەرفە رین جیایین نێزیک سنوورئ تورکیا و تیکە لبوونا کوردین هە ردوو ئالیان مە زنترین کیشە یا عیراقی دگە ل تورکیا بو.

پششی کو دە ولە تا تورکیا هە مەر زێدە گافیین عیراقی هە لویست نیشاندا و سنوورئ عیراقی بە زانندی، حکومە تا عیراقی بۆ ئیکە مین جار نە پارزیبوونا خوه دیارکر و پوژنامە یا ئیتیلاعات ل پێکە فەتی (20 تە باخێ ساڵا 1962) فە گواستیه و نفیسیه: "پە یفداری وەزارە تا دەرفە یا عیراقی گۆت: کو دە ولە تا عیراقی نە پارزیبوونا خوه دژی زێدە گافیین ب مە بە ستین کاربە دە ستین تورکیا کو پۆزا پێنجشە مبییا دە ربازبووی، ل دە مژمێر (7) سپیدی فرۆکە یە کا عیراقی ئینایە خواری، ژ ئالی دیتر فە رادیویا بە غداد، داخووا یانین زێدە رە کئی خوه دی دە ستھاتی عیراقی کو ژ پە خ ئووجە گە هانیا عیراقی هاتبوو وە شاندن، پە خشکر و دیارکر کو (16) تە باخا بۆری، چوار فرۆکە بیین هیزا ئەسمانییا تورکیا زێدە گافی سەر تووخوبین عیراقی کرینه و (70) کێلۆمێتران کە فتنیه دناف ئاخا عیراقیدا و فرۆکە یە کا عیراقی ئیخستینە خواری کو فرۆکە فانی وئ ژێ هاتیه کوشتن" (21).

پوژنامە یا ئیتیلاعات ل پێکە فەتی (20 تە باخێ ساڵا 1962) دیارکر کو فێ جاری حکومە تا عیراقی شۆپازە کئی دیتر بە رچا فکر کو ئە ف کریارین سەر سنووری دە هینە ئە نجامدان نە د بە رزە وە ندیا هەر دوو ئالیاندا، لی یا دیار حکومە تا تورکیا نە پارزیبوونا عیراقی بە رچا ف وە رنە دگرت، هەر وە سا د هە لویستی بە غدادا هاتیه کو شۆرشکێ پان تورکیا کریه نا فە ندا زێدە گافیین خوه و دە ولە تا تورکیا هە فکاریا وان دکەت و ئە فێ چە ندێ نە پارزیبوونا دە ستھە لاتدارین عیراقی بخووە فە گرت، حکومە تا عیراقی پۆهنکر کو بێدقیه حکومە تا تورکیا ژبەر زێدە گافیان داخووا لیبورینی بکە تن و هە روە سا داخووا قە پە بوکرن ئ ژ تورکیا کر و ئە ف ئیکە ب مافی پە وایین خوه دزانی (22)

پوژنامە یا ئیتیلاعات ل پێکە فەتی (20 تە باخێ ساڵا 1962) دیارکریه کو لدوویف بە یینامە یا وەزارە تا دەرفە یا تورکیا هاتیه کو د حە فتیە کیدا فرۆکە بیین عیراقی بۆ سپیە مین جار سنوورئ تورکیا

به زاندينه و توپبارانكرينه، نه هه چهنده بو هوكارى تىكچوونا په وشا
تهناهيى ل دهفرا ههكارى حكومهتا توركييا خوهياكر كو نه گه نه هه
زنده گاهييين هه نه نه ميته پاوهستاندن دئ 2هه لويسته كئ توندتر
هه مبهه عراقى د ئيخينه كاريدا، لئ حكومهتنى عراق دياركر كو ئى
جاري نه ب مه بهست بوو (23)

به رامبهه شان كراريين حكومهتا عراقى پوزنامهيا ئيتيلاعات ل
پيكه فتي (20 ته باخى سالا 1962) ديار دكته كو دهولتا توركييا
بيدهنگئ شكاند و شاندهكا ئه رتشنى توركييا كو كارفه رمانيا دوو فچوونا
پوودانيين سنوورين هه دوو دهوله تين توركييا و عراقى هه بوون،
دياركرن كو هه تا نوكه سه ره پاي كوشتنا (2) كه س ز هوزين
تووخويييين توركييا، (2) زيره فانيين سنوورين توركييا زى د شان
پووداناندا هاتينه كوشتن و (1) ژوان ب دژواري بريندار بوويه و (8)
گوندين توركييا و (32) مالن گوندان ب دژواري زيان بهر كه فتيته. د
به رامبهه ر ئى چهندي دهولتا عراقى، توركييا ژبه ر زنده گاهييين ئاشكرا
بؤ سه ره فزيين سنوورينى عراقى توهمه تباركر، په يفدارئ عراقى
خوهياكر د شياندا هه بوو كو فپوكه يين عراقى بكه فته دوو فپوكه يين
ئه رتشنى توركييا و به رسفا زنده گاهى وان بدن. لئ دهولتا عراقى ب
ئوميدا وئ چهندي كو دهولتا توركييا دئ زنده گاهان سزا دوت، هه
ب فئ مه بهستى دهست ب هيچ هه وله ئمئ نه دا" (24)

پشتى شان هه موو ئاخفتنان، د فئ نووچه ييدا جياوازيه كا ئاشكرا
به راورد دگه ل نووچه يين بوريدا يا هه ي كو نه هه جوره ئاخفتنين ل
خوارى دگه ل داخوه يانين پاديويا به غداد كو دهولتا توركييا ب
هوكارى تىكچوونا په يوه نديين هه ره دهولتان ل قه له م دابوو،
جياوازيه كا ئاشكرا يا هه ي. پوزنامهيا ئيتيلاعات ل پيكه فتي (20)
ته باخى سالا 1962) هه گوهاستيه و نفيسيه: " پوزا بؤرى عيسمهت
ئينونو (1884-1973 ز.)، سه روك وه زيرين توركييا، سه بارهت
پوودانيين سنوورينى فئ دويماهيى يين توركييا و عراقى، دگه ل
جه نه پال جه دوت سوناي (1899-1982 ن) وه زيرى به پفانيئ و
فه ريديون جه مال ئه ركين وه زيرى دهرفه يين توركييا كه فته د
دانوستاناندا. وه زيرى دهرفه يى توركييا پشتى ديدارى بؤ په يامنيان
خوهياكر كو دهولتا عراقى نفيسينا نه پازيبوونئ بؤ توركييا هنارتيه
و داخوزا وئ چهندي كرىه كو فپوكه يين جه نكيين توركييا، فپوكه يه كا
عراقى دنا ف خاكا عراقيدا ئيخستيه خوارى، لدوو ف به ياننامهيا كو
ژلايئ وه زارهتا دهرفه يا توركييا هاتيه. به لافكرن ديار دببت كو دهولتا
عراقى د به رسفا نه پازيبوونا توركيادا دياركره كو نه م پوزه كا زنده
ل دؤستايه تيا خوه دگه ل توركييا دگريين و ئوميده وارين كو هه ر چاوا
ببت په يدا بوونا پوودانين نه چاهه پيكرى و نه ب مه بهست نه بيته
هوكارى ئالوزبوونا دؤستايه تيا هه ره دهولتان (25)

دشئين بيئين كو گرنگترين نووچه يا كو سه بارهت ئالوزيين دنا فبه را
عراق و توركييا دا هاتى پوزفندا نه وه ياكو وه زارهتا دهرفه يا توركييا

ب دهركنا به ياننامه يه كئ خوهياكرى كو ئه وين ديئين حكومهتا
توركييا هه فكاريا شو شفقانين كورده ل باكوورئ عراقى دكته چ به نه ما
بؤ نيفن و دووين ژاستيئ، ب ديتنا مه ب دهركنا فئ به ياننامه ييدا
ديار بوو كو ئالوزيين هه ره دوو وه لاتان بتنى لسه ره شو شفقانين كورده
بوون كو لده مئ جه نك و هه فچوونئ ده ربازي خاكا توركييا دبوون و
ل داويئ ئالوزى كه فته دنيقيه را واندا، پوزنامهيا ئيتيلاعات ل پيكه فتي
(21 ته باخى سالا 1962) دياركره يه و نفيسيه: " وه زارهتا دهرفه يا
توركييا به ياننامه يه ك دهركر و لدووي ف وئ داخوزا عراقى كو نه وا
دبييئ: توركييا هاريكاريا شو شفقانين هوزين (مه بهست كوردين
عراقى) باكوورئ عراقى دكته ب دوه ل قه له م ددهت. نه هه
به ياننامه يا وه زارهتا دهرفه يا توركييا پشتى نه پازيبوونا فئ دهوله تنى
ب دهولتا عراقى سه بارهت زنده گاهييين فپوكه يين جه نكيين عراقى
سه ر گوندي (بيسكان) كو دكه فته دنا ف ئا خا توركيادا هاته دياركرن
و پاگه هاندن. دهولتا توركييا د نه پازيبوونا خوه دا خوه يا كرىو كو د
هئرشا فپوكه يين عراقى دوو زيره فانيين سنوورينى تورك هاتنه
كوشتن. ل دويماهيك هه وين فپوكه يين جه نكيين عراقى هه ره سه ر وى
گوندى، فپوكه يه كا عراقى ب پييا فپوكه يين توركى هاته ئيخستن و
فپوكه فاني وئ هاته كوشتن، دهولتا عراقى داخوزا وئ چهندي
هه بوو كو فپوكه يا نافبرى دنا ف ئا خا عراقيدا ب پيكا فپوكه يين توركييا
كو زنده گاهى سه ر ئا خا عراقى كرىوون هاته ئيخستن، د به ياننامه يا
نوودا وه زارهتا دهرفه يا توركييا پشتى داخوزا عراقى په تكرى،
خوه يا كر كو دهولتا عراقى ب دياركرنا شان جوره داخوزان،
سه ره پاي هوشداريا دهولتا توركييا، نه لبه ره پيكن ل بهر
دووباره نه بوونا بؤيه ريئ كو ل سنوورين خوه دگه ل توركييا هاتين كرن
بگريت، ب فئ چهندي نوكه سه ره بهر كئ ئالوز و تىكچووى ل
تووخويييين عراقى و توركييا په يدا بوويه" (26)

كار گه هشته وى پادئ كو هه فننيزيكه ك د نافبه را هه ره دوو وه لاتاندا
كه فته پوزه فندا پوزنامهيا ئيتيلاعات ل پيكه فتي (21 ته باخى سالا
1962) سه بارهت فئ چهندي هاتيه كو دهولتا توركييا ب به رچا ف
وه رگرتنا په يوه نديين ديركى يين دنا فبه را هه ره دوو دهوله تاندا
دهستورا پاوهستانندا فرينا فپوكه يين توركييا ئه وين سه ر سنوورئ
هه فپشكيئ وان لگه ل عراقى دفين دهركر، ژلايه كئ ديتفه دووباره
دهولتا عراقى داخوزا وئ چهندي كر كو دهولتا توركييا هه فكارين
د گه مينيته شو شفقانين باكوورئ عراقى، تشته كئ سه يره كو نه هه
داخوزا ب هيچ شتوه به كئ نه يا هه فريكه دگه ل راستيئ، پوز
ده ربازي بووى وه زارهتا به په فانييا توركييا زى به ياننامه يه ك به لافكر د
ويدا خوه ياكر كو به رى ماوه يه كى زى فپوكه يين جه نكيين عراقى ل
نيزيك سنوورئ توركييا هئرشا كرينه سه ر شو شفيان، لئ زنده گاهى
سه ره سمانيئ توركييا نه كرن (27)، واته نه هه پينگاهه كا باش بوو به ره ف
كارين ديبلوماتيك چونكو فئ جاري فپوكه يين عراقى سنوور نه

بەزاندن و بتنی ئارمانجا تۆپبارانکرنا بنگه هێ پێشمه رگه مێن کورد بوو
ل داویێ کارێ دیبلۆماتیک زفریغه په وشا جارن و کاودانی تیکچوونا په یوه ندیان وه کو جارن زفریغه، د پۆژنامه یا ئیتیلالاتدا ل پیکه فستی (21 ته باخێ ساڵا 1962) هاتیه فه گۆهاستن و نفیسین "بالیۆزێ مه زنی تورکیا ل به غداد کو پۆژا 17 ته باخێ ژ به غداد به ره فه تورکیا فه چوو بوو، فه گه ریافه جهی کار فه رمانیا خوه، ل ده ستپیکێ بپار سه ر وئ چه ندئ بوو کو بالیۆزێ تورکیا ل نیفا هه یفا ئه یلوولی فه گه پیت عیراقی، لی ژ به ر تیکچوون و ئالۆزیوونا نه چافه پیکری دنا فه را عیراقی و تورکیا دا، وی بی هغه دانا خوه ب داوی نه ئینا و زفریغه سه ر کار فه رمانیا خوه"⁽²⁸⁾
پشتی فان هه موو ئالۆزی و توه مه تبار کرنا ژ لاین هه ر دوو ولاتین عیراق و تورکیا فه به رامبه ر هه فدوو دهاته کرن، ل داویێ په وش ئاسایی دنا فه را واندا که فته د ئارادا و هه ز دوو وه لات ل سه ر ئیک خالی هه فده نگ بوون ئه و ژ ی دژایه تیکرنا شو پشا کوردان ئه و شو پشا کو ژبێ بد هه ستفه ئینانا خوه سه تکه ئین خوه بیین په وا ئه و ژ ی مافی خوه نفیسین نه ته وه یا کورد بوو

3. تۆمه ته ئین عیراقی هه مبه ر ئینگلیز ب مه به سته هه فکار بکرن دگه ل شو پشگێرین کورد.

پۆژنامه یا ئیتیلالات د ئیکه م با به ته خوه دا سه باره ت هه فکار یا ئینگلیز دگه ل شو پشه شا ئه یلوولیدا ل پیکه فستی (22 ئه یلوولی ساڵا 1961) هاتیه کو ل ده مئ جه نگ و هه فچوونا له شکه ری عیراقی و شو پشه بیین کورد، پشتی شکه ستننا شو پشه شانان چه که کئ زنده یین ئینگلیزی و پۆسی ل ده فه که له خین وان هاتنه بد هه ستفه ئینان. لی ئه فه وئ پامانی نا گه هینیت کو شو پشگێرین کورد چه ک و ته فه مه نی ژ هه ر دوو وه لاتین نافه ری وه رگرتبن، چونکو شو پشه شگێرین کورد ب گه له ک پیکان شیان چه کی ب ده ستفه .خوه فه بینن و ب کار بیین⁽²⁹⁾.
پۆژنامه یا ئیتیلالات ل پیکه فای (24 ئه یلوولی ساڵا 1961) د دوو هه نووچه یا خوه دا سه باره ت هه فکار بکرنا ئینگلیزی لگه ل شو پشه شگێرین کورد ئیماژه ب ئاخفتن ئین عه بدولکه ریم قاسمی کریه کو پێ به ری شو پشه شگێرین کورد، مه به ست مه لا مسته فا بارزانی ئالاقی ده ستی ئینگلیزه و ئیماژه ب هنده ک به لگه یان کریه و نفیسیه: "دوهو عه بدولکه ریم قاسم سه رۆک وه زیرین عیراقی جاره کا دیتر ده وله تا ئینگلیزی و ئه مریکا ب مایتیکرنا د شو پشه شا باکووری فی وه لاتی تۆمه تبار کر و پاگه هاند کو کریارین دۆژمه کارانه بیین وان، ئاسایش و ئارامیا عیراق ئیخستینه د مه تر سییدا، عه بدولکه ریم قاسمی ل کۆنفرانسا پۆژنامه فانییا خوه دا خوه یا کر کو لدوو فه به لگه نامه بیین هه یی و به ر ده ست، ئینگلیزان ده ست د پوودانین فی داویدنا هه بوون، ئه و ی گه فین گرنا ده رگه هێ بالیۆزخانه یا ئینگلیزی کر"⁽³⁰⁾.

دیسان عه بدولکه ریم قاسمی د داخوه یانین خوه دا بالیۆزخانه یا ئینگلیز ل به غداد ب تۆمه تا مایتیکرنا د کار ببارین نافخوه یا عیراقیدا و هه فکار بکرنا لگه ل شو پشگێرین کورد گه هه بار کر و گه فه بیین وئ چه ندئ کرن کو ئه گه ر بالیۆزخانه یا ئینگلیز ده ست ژ فان جۆره کریاران به ر نه ده ت دئ نه چار بین ده رگه هێ بالیۆزخانه یا ئینگلیز بگرین، هه ر سه ر فی مژاری ده وله تا ئینگلیز دلگرتنا خوه دیار کر و هاته ده نگ، ده وله تا نافه ری ب پیکا دیبلۆماتیک ئه فه پرس و ته فایا داخوه یانین عه بدولکه ریم قاسمی بی بنه ما ل قه له مدان. پۆژنامه یا ئیتیلالات ل پیکه فستی (24 ئه یلوولی ساڵا 1961) دیار کر کو بالیۆزخانه یا مه زنا ئینگلیز ل به غداد داخووا پۆهنکرنا مژارا داخوه یانین فی داویین بین عه بدولکه ریم قاسمی ژ وه زاره تا ده ره فه یا عیراقی کر کو عه بدولکه ریم قاسمی د په یفا خوه دا، بالیۆزخانه یا ئینگلیز ل به غداد ب گێرانا پۆلی کاتیکه ر د شو پشه شا باکووری عیراقیدا گه هه بار کریوو. دیسان نافهاتی گه فین دانئخستنا بالیۆزخانه یا ئینگلیز کر و گۆت بوو ئه گه ر ده وله تا ئینگلیز مایتیکرنا خوه د کار ببارین عیراقی ب داوی نه هینیت، عیراق دی نه چار بیت بالیۆزخانه یا ئینگلیز بگریت. وه زاره تا کار ببارین ده ره فه یا ئینگلیز ته فایا تۆمه ته ئین عه بدولکه ریم قاسمی بی بنه ما و دوو ژ پاستی و دروستی ل قه له م دان، به رامبه ر فی چه ندئ بالیۆزخانه یا ئینگلیز ل به غداد یادداشتنامه یه ک گه هانده وه زاره تا کار ببارین ده ره فه یا عیراقی و هه موو ئه و تۆمه ته ئین ده وله تا عیراقی پالداینه ده وله تا ئینگلیز بی بنه ما دانه دیار کرنا⁽³¹⁾

پۆژنامه یا ئیتیلالات ل پیکه فستی (24 ئه یلوولی ساڵا 1961) سه باره ت داخوه یانین عه بدولکه ریم قاسمی هه مبه ر ده وله تا ئینگلیز دیار کر ی ئه وه کو ده وله تا عیراقی ب فی چه ندی دخوازیت ده وله تا ئینگلیز ب هه فکار کرنا دگه ل شو پشگێرین کورد تۆمه تبار بکه ت داکو ده وله تا ئینگلیز ده ست ژ پشته فانیکرنا کۆیتی به ر ده ت، هه ر سه ر فی مژاری جاره کا دیتر بالیۆزێ ئینگلیز ل به غداد هه ولدا لگه ل وه زاره تا ده ره فه یا عیراقی بچفیت و ئه فی ئاریشی چاره سه ر بکه ت، چونکو عه بدولکه ریم قاسمی دووباره گو تیبوو کو ئینگلیز ب هه فکار یا ئه مریکا دراف و چه ک داینه باخیبوویان و گه فه کرن کو ئه گه ر ئه فه چالاکیین هه ئی نه هینه پاره وستاندن، بالیۆزخانه یا ئینگلیز ل به غداد دئ هیته دانئخستن و دادخووا وئ چه ندئ کر کو سه ر بازین عیراقی شو پشه شا باکووری بیده نگ کریه و دیار کر ژ ی کو نوکه شو پشه شگێر بژاله و به ره لا فبووینه و هیزین عیراقی که فیتینه دوو فا وان، هنده ک به ره فه تورکیا و چه نده ک دیتر بۆ سه متا چیان په فینه و کیمه ک ژ ی داخووا لیبۆرینی کرینه، ته فایا جاده بیین باکووری دووباره فه بووینه، نوکه ب گشتی پیک د ئاسایش و ئارامی داینه. هه ره وه سا سه باره ت کۆیتی ژ ی خوه یا کر و پاگه هاند کو عیراق ژ مافین خوه ل وئ ده وله تی نابووریت و ئه و هیزین عه ره بی ئه وین کو نها ل کۆیتیینه وه ک هیزیه کا

نهر پیکستی و بی سه رویه ل قهله مدان و دیار کر کو ئه و دئی سه وان شاشیان هه لهن ئه وین ئه و پیرابووین⁽³²⁾

پۆژنامه یا ئیتیلعات ل 24 ئه یلوولی سال 1961 سه باره ت نه پازیبوونا دهوله تا ئینگلیزی خوه یاکریه کو ئی جارئ دهوله تا نافهبری ب پۆیا بالیۆز خوه ل عراقئ (سیر همفری ترولیان) وه ک نه پازیبووین نامه په کا فه رمی سه باره ت وان توهمه تا حکومه تا عراقئ ب بهانه یا هه فکاریکرنا ئینگلیز دگه ل شوپشگێژین کورد پادهستی حکومه تا عراقئ کر، و تیدا هه مو ئه و هه موو توهمه تین پالداینه وان په تکران و بی بنه ما ل قهله مدان⁽³³⁾، لی لدوویف هه ژماره کا ژنده ران بالیۆزئ نافهاتی سه ره دانا کوردستانا عراقئ کریوو و دیدار لگه ل هه ژماره کا ئاغا و به گین کورد کریوو⁽³⁴⁾، ژلایه کئ دیترفه خوه گه هاندبوو مه لا مسته فا بارزانی هه فکاریا ئینگلیز گه هاندبووی⁽³⁵⁾، لی یا دیار ته فایا فان هه ولان بۆ وئ چه دئ دزفریت داکو فشارئ بیخنه سه ره حکومه تا عراقئ ژبه ر کوهورینا هه لویستئ خوه ژ هه ر دوو پرسین کویتئ و په تپۆلی

پشتی کو عه بدولکه ریم قاسمی جاره کا دیتر دهوله تا ئینگلیز ب هه فکاری کرنا وان دگه ل شوپشگێژین کورد توهمه تبار کرین، پۆژنامه یا ئیتیلعات ل پیکه فتی (25 ئه یلوولی سال 1961) ل سه ر ئی مژارئ دیار کریه کو په یقدارئ وه زاره تا ده رفه یا ئینگلیز نه پازیبوونا خوه ب پۆیا سیر همفری ترولیان بالیۆزئ مه زنی ئینگلیز ل عراقئ پادهستی وه زاره تا ده رفه یا عراقئ کرو ب تۆندی و دژواری په خنه ل عراقئ گرت و توهمه تین وان په تکران⁽³⁶⁾، لی عه بدولکه ریم قاسم د ناخفتنن خوه دا سه باره ت توهمه تبار کرنا ئینگلیز بی پۆ بوو ، و دیسان خوه یاکر کو ئه گه ر ئینگلیز ده ست ژ مایتیکرینن خوه د کاروبارین عراقئ به رنه ده ت دئ نه چار بیت ده رگه هئ بالیۆزخانه یا وان ل به غداد بگریت، سه ره پای ئی چه ندئ دوو که سین ئینگلیز کو بازرگان بوون ب نافین ئه لیکسانده ر پیچار دیسون و بی دیتر سیریل ئاپنولد کو ژلایئ عراقیقه هاتبوونه گرتن، دهوله تا ئنگلیز داخوازا پۆهنکرئئ ژ دهوله تا عراقئ کرن، کو ئه و هه ر دوو بی گونه هاتینه دهسته سه رکرن⁽³⁷⁾

پۆژنامه یا ئیتیلعات ل پیکه فتی (16 ئه یلوولی 1961) د ته وه ره کئ دیترا دیار کریه کو ئی جارئ باسن په تپۆلا عراقئ هاتیه، په رنگه پرسا پالدانا توهمه تا پشته فانیکرنا شوپشگێژین کورد ل باکوورئ عراقئ ژلایئ حکومه تا عراقئ بال دهوله تا ئینگلیزیقه ئه و بیت کو ئینگلیز بشیت ب شیوه یه کئ باشتر هه فیازنامه بیین په تپۆلی به ده ستوخه فه بینیت، حکومه تا عراقئ ته فایا وان گۆتگوتکان بی بنه ما دانه خوه یاکرن⁽³⁸⁾.

حکومه تا عراقئ هۆشداری دا دهوله تا ئینگلیز و دیار کر کو بالیۆزخانه یا ئینگلیز ل به غداد مافئ مایتیکرین د کاروبارین عراقیدا نینه و پیدفیه ده ست ژ مایتیکرین به رده ت و پشته فانی و هه فکاریا

شوپشگێژین کورد نه که ت، پرسا شوپشگێژان کیشه یه کا نافخوه یه و مافئ هیچ که سه کئ نینه ده ستپوه ردانئ د کاروبارین مه دا وه رده ت، پۆژنامه یا ئیتیلعات ل پیکه فتی (27 ئه یلوولی 1961) نفیسیه: "په یقدارئ وه زاره تا ده رفه یا عراقئ، بالیۆزخانه یا ئینگلیزی ل به غداد بۆ وه زاره نا ده رفه گازی کریه. وه زاره تا کاروبارین ده رفه هۆشداری دایه بالیۆزئ ئینگلیز، کو پیدفیه بالیۆزخانه یا ئینگلیز ل عراقئ خوه ژ ده ستپوه ردانا نا کاروبارین عراقئ بده ته پاش و دوویر بیخیت. دیسان هۆشداری دایه بالیۆزئ ئینگلیزی کو نه فیا بالیۆز و ته فایا ئه ندامین بالیۆزخانه یا ئینگلیز، مایتیکرین د کاروبارین ده رفه ی کارفه رمانیا دیپلوماتیکیا وان بن بکن، دیسان خوه یاکر کو لدوویف گوتتا په یقدارئ وه زاره تا کاروبارین ده رفه یا عراقئ، هیچ جۆره نه پازیبووئ سه باره ت ده ستپوه ردانا ئینگلیز د شوپش و ئاژاوه گێژیا باکووری دا ناپه ژینین، ل دویمایه کئ گۆت: کو بۆ بالیۆزئ ئینگلیز دیار کریه کو پیکا نوکه یا بالیۆزخانه یئ دئ ئالوزیان ئیخیته د په یوه ندیین هه ر دوو دهوله تاندا، دهوله تا عراقئ بالیۆزخانه یا ئینگلیز ل به غداد ئاگه هدار کریوو، پیدفیه ژبه ر پاراستنا په یوه ندیین دۆستانه یا دنیقه را هه ر دوو دهوله تاندا، بالیۆزئ ئینگلیز خه لکئ خوه ژ ده ستپوه ردان د کاروبارین نافخوه یئ عراق به ربه ت د بکه ت. وه زیری کاروباروین ده رفه یئ عراقئ ب فه رمی، بو نوونه رئ نووچه گه هانیا عراقئ خوه یاکر کو بالیۆزئ ئینگلیز سیر همفری ترولیان ده وو نیفرۆ بۆ وه زاره تا ده رفه هاتیه داخواز کرن، ل ویرئ شیوازی دهوله تا عراقئ پشتی مایتیکرنا ئینگلیز د شوپشا باکوورئ ئی دهوله تئ ژ بۆ وی پۆهنکر. دهوله تا عراقئ پاگه هاندیه کو پیدفیه بالیۆزخانه یا ئینگلیز و بالیۆز و ته فایا خه لکئ ئی دهوله تئ ئه وین ل عراقئ جهوار، ژ هه ر جۆره ده ستپوه ردان د کاروبارین نافخوه یئ عراقئ خوه بده نه پاش و دوویر بیخن⁽³⁹⁾

د به رامبه ر فان داخوه یانیا نندا دهوله تا ئینگلیز ته فایا وان توهمه تین حکومه تا عراقئ پالداین وان په تکران و دوو ژ پاستیئ ل قهله مدان، ژ ئالیه کئ دیترفه وه زیری ده رفه یئ عراقئ خوه یاکر کو به رده وامیا په یوه ندیان گریدای ب ده ستپوه رنه دانا ئینگلیز د کاروبارین عراقئ دایه، حکومه تا عراقئ ب تۆندی نه پازیبوونا ئینگلیز په تکر. لی د به رامبه ردا دهوله تا ئینگلیز داخوازا پۆهنکرئئ ژ دهوله تا عراقئ کر، ل پیکه فتی (27 ئه یلوولی 1961) د پۆژنامه یا ئیتیلعاتدا هاتیه: "بالیۆزئ ئینگلیزئ پاگه هاندیه کو یا فه ره دهوله تا وی، گشت چالاکیین کو ب مایتیکرین د کاروبارین عراقئ دا به یته ده برپین ب داوی بینیت. وه زیری کاروبارین ده رفه یئ عراقئ دیار کر کو پاراستنا په یوه ندیین دناقه را هه ر دوو دهوله تاندا، گریدایه ب وی شیوازی ئه وی بالیۆزخانه یا ئینگلیز و خه لکئ ئی دهوله تئ د ده نه پیتشیا خوه. د ئی دیداریدا وه زیری ده رفه یئ عراقئ ب تۆندی نه پازیبوونا دهوله تا ئینگلیز په تکر. دهوله تا عراقئ کاریده ستین ئینگلیز توهمه تبار

4. دهرئه‌نجام

هر فه‌کۆلینه‌کا بهیته‌کرن خوه‌دی دهرئه‌نجامین خوه‌یین تایه‌ته و کار ب قئ چه‌ندئ ب دویمایه‌ک دهیت و نه‌فه‌کۆلینه‌ئی دوو خالین کرنگ بخوه‌فه دگریت:

- 1- گرنگیپیداانا پۆژنامه‌یا ئیتیلاعات ب دۆزا گه‌لی کرد و تۆمارکرنا پیژانین ب مفا ل سهر شوپشا ئه‌یلوولی هه‌ژی وئ چه‌ندئ به‌کو فه‌کۆلینین هوویریبینانه ل سهر بهیته‌کرن، چونکو پۆژنامه‌یا نافهاتی ل وه‌لاته‌کی دهاته وه‌شاند کو ئیرانه هه‌فسنوره دگه‌ل وه‌لاتین عیراقی و ئالۆزیبونا وئ کارتیکن ل سهر ئیرانی دکر له‌وما پۆژنامه‌یا ئیتیلاعات ب درێژامیا پازده سالیین شوپشی (1961-1975) سه‌دان به‌رپه‌رین خوه‌ ژبق تۆمارکرنا دیرکا شوپشی ته‌رخانکرینه .
- 2- تیشک ئیخستنا پۆژنامه‌یا ئیتیلاعات ل سهر مژارا په‌یوه‌ندیین عیراق و تورکیا ژلایه‌کی شه و عیراق و ئینگلیز ژ ئالیه‌کئ دیترفه، ئالۆزیبونا ره‌وشا ئاسایا عیراقی دگه‌ل ههر دوو وه‌لاتین تورکیا و ئینگلیز ژ به‌ر شوپشگریین کرد ل کوردستانا عیراقی، ژ ههر دوو ئالیان زیان دگه‌هشته کوردان، تیکچوونا په‌یوه‌ندیین عیراقی و تورکیا ژبق وان تۆمه‌تین حکومه‌تا عیراقی پالداان تورکیا کو هه‌فکاریا کوردین شوپه‌شگری ل کوردستانا عیراقی دکه‌ت هه‌رچه‌نده حکومه‌تا تورکیا نه‌فه‌چنده دوویر ژ پاستی ل قه‌له‌م داه، لی سنوور به‌زاندنا فه‌پکه‌یین عیراقی و تۆپبارانکرنا ده‌فه‌رین سنوورین کوردستانا تورکیا ب تۆمه‌تا پشته‌فانی کرنا ده‌وله‌تا تورکیا ژ شوپشگریان، ژلای دیترفه توخووب به‌زاندنا فه‌پکه‌یین تورکیا و تۆپبارانکرنا ده‌فه‌رین کوردنشینین سنوورین کوردستانا عیراقی، ههر دوو وه‌لاتین ئاماژه‌ پیکری ده‌رفه‌رین کوردنشین تۆپبارانکران و کورد کوشتن، ل داوین ب پیکین دیلوماتیک ئاریشه و کیشه‌یین دنافه‌را خوه‌دا چاره‌سه‌رکرن، لی پرسا تیکچوونا په‌یوه‌ندیین عیراق و ئینگلیز ب شیوه‌یه‌کی دیتر بوو کو حکومه‌تا عیراقی ده‌وله‌تا ئینگلیز ب تۆمه‌تا هه‌فکارکران دگه‌ل شوپشگریین کرد گونبه‌بارکر، ههر چه‌نده حکومه‌تا عیراقی خوه‌یاکر ئینگلیز ژ به‌ر کیشه‌یا کویت و پرسا په‌تۆلا عیراقی فشار ئیخستن ل سهر ده‌وله‌تا عیراقی، لی ده‌وله‌تا ئینگلیز ته‌فایا شان ئاخفتنان بی بنه‌ما و دوویر ژ پاستی ل قه‌له‌م دان.
- 3- هه‌ژی به‌ بیژیت کو ژیده‌رین پرانیا نوچه‌یین کو پۆژنامه‌یا ئیتیلاعات فه‌گۆه‌زاتین و نفیسین ژ نوچه‌گه‌هانین له‌ووپس، عیراقی، تورکی و عه‌ره‌بی و کیمه‌کا وان ژ ئالیی په‌یامنیژی وانفه هاتینه وه‌رگرتن.

5. په‌راوین

1. سید محمد صدری طباطبایی نائینی، راهنمایی مطبوعات ایران (1304ش-1357ش)، جلد اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، 1378 هـ.ش، ص 75.

کریبون کو په‌یوه‌ندی دگه‌ل شوپشین باکوورئ عیراقی هه‌ین، نه‌ئی تۆمه‌ت نه‌پازیبوونا ئینگلیز لدووڤ خوه‌ ئینا. بالیۆزخانه‌یا ئینگلیز دوویف نه‌پازیبوونی به‌رامبه‌ر تۆمه‌تین پالداان وان، خوازیری پۆهنکرنا ژ ده‌وله‌تا عیراقی کریبون. جینتیرال قاسمی گۆتبوو حکومه‌تا ئینگلیز پاستخوه ده‌ستتیره‌دان د شوپشا باکووریدا هه‌بوون، هه‌گه‌ر ده‌ست ژ مایتیکرنی به‌رنه‌ده‌ن، بالیۆزخانه‌یا ئینگلیز ل به‌غداد دی هینه‌ دائیخستن "(40). نوچه‌یه‌کا دیتر کو دشین بیژین جیاواز دگه‌ل بین بوری نه‌و ژئ ده‌سته‌سه‌رکرنا دوو کسین ئینگلیز ب تۆمه‌تا هه‌فکاریکرن دگه‌ل شوپشگریان و ههر وه‌سا دانا کۆمه‌کئ درافئ ژ ئالیی ئینگلیز بۆ شوپه‌شگریین کرد، پۆژنامه‌یا ئیتیلاعات ل پیکه‌فتی (چریا دووی سال 1961) هاتیه‌ نفیسین: " بالیۆزی ئینگلیز سه‌باره‌ت گرتنا دوو کسئ ئینگلیز دناڤ خا‌کا عیراقیدا خوازیری پۆهنکرنا بوو، نه‌و ههر دوو ئینگلیزین به‌ری دوو هه‌یفان ل عیراقی ب تۆمه‌تا هه‌فکاریکرن دگه‌ل شوپه‌شگریان هاتین گرتن، هیشتا ل به‌غداد دگریخانه‌یی داینه. ههر دوو ده‌میدا عه‌بدولکه‌ریم قاسمی بالیۆزخانه‌یا ئینگلیز ل به‌غداد تۆمه‌تبار کریبوو کو (1.400.000) دولا دراف داینه شوپشفانان و نه‌و دژی کۆمارا عیراقی پالداینه و هه‌تا نوکه حکومه‌تا قاسمی پیک ب کاریده‌ستین بالیۆزخانه‌یا ئینگلیز ل عیراقی نه‌دایه‌ کو دیداری دگه‌ل وان ههر دوو ئینگلیزین نه‌نارتشی، کو ب تۆمه‌تا پالداان شوپشیان هاتبوونه‌گرتن بکه‌ن" (41)

پۆژنامه‌یا ئیتیلاعات ل پیکه‌فتی (15 چریا دووی سال 1961) دیارکریه‌ کو جارها دیتر عه‌بدولکه‌ریم قاسمی ده‌وله‌تا ئینگلیز تۆمه‌تبارکر کو هه‌فکاریکرنا ئینگلیز دگه‌ل شوپشگریین کرد ب مه‌به‌ستا فشار ئیخستن ل سهر حکومه‌تا عیراقییه‌ بۆ ده‌سته‌ئینانا پتر یا هه‌فیانامه‌یین ئابوریه‌ واته‌ په‌تۆلی یه (42)، ههر وه‌سا پۆژنامه‌یا ئیتیلاعات ل پیکه‌فتی (15 چریا دووی سال 1961) فه‌گۆه‌استیه و نفیسیه: " ل ده‌می ئاماژه‌ ب بۆیه‌رین باکوورئ عیراقی کری گوت: نه‌یا فه‌شارتیه‌ کو پکه‌به‌ری و یاخیبوونا باکوورئ عیراقی په‌یوه‌ندی پاسته‌خوه‌ دگه‌ل پرسا په‌تۆلی هه‌ی، لی نه‌فه‌پکه‌به‌ریه‌ ب هشیاری و زیره‌کاتیا ملله‌تی هاته‌ تیکشکاند و ملله‌تئ عیراقی ئاماده‌کاریه‌کا باش کردا کو خیانه‌تکاران ژناڤه‌بهن" (43).

ههر چه‌نده حکومه‌تا عیراقی به‌رده‌وام ده‌وله‌تا ئینگلیز ب تۆمه‌تا هه‌فکاری و پشته‌فانیکرنا وان ژ شوپشگریین کرد ل باکوورئ عیراقی گونبه‌بار دکر و ههر چه‌نده ده‌وله‌تا ئینگلیز به‌رده‌وام نه‌فه‌ تۆمه‌تین هه‌نی ب نه‌ دروست ل قه‌له‌مدان لی حکومه‌تا عیراقی به‌رده‌وام ده‌وله‌تا ئینگلیز تۆمه‌تبار دکر.

2. هه‌ژی گوتنیه چه‌ندین هوزین کوردان هه‌بیون کو به‌رامبه‌ر هوزا بارزانی پاره‌ستا بیون ژوان دی هوزا زیباری، هه‌رکی، سورچی، لولانی، رینگانی و... بنییره، (عمار علی‌السمرا، شمال‌العراق 1958-1975 دراسة سياسية، بیروت، المركز العربي للابحاث و دراسة السياسات، 2012، ص 239). هوزین هه‌فدزی هوزا بارزانی گازنده‌بین خوه‌گه‌ماندن هه‌بدولکه‌ریسی قاسمی و خوه‌یاکرن کو نه‌لگال کار و کریاریین هوزا بارزانی دابنه، بنییره، (شکیب عقراوی، سنوات المجنة في كردستان العراق- اهم الحوادث السياسية و العسكرية في كردستان العراق من 1958-1980)، اربیل، مطبعة منارة، 2000، ص 59.
3. په‌نگه‌هوزا لولانی بیت
4. هه‌کاری.
5. افراد یک قبیله‌گورد از عراق به‌ترکیه پناهنده‌شدند، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10560)، 22 ژوئیه 1961، ص 19.
6. جنگ‌اکراد دست‌راست با بارزانیها، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10565)، 26 ژوئیه 1961، ص 1.
7. واحدهای ارتش عراق سرگرم جنگ در نواحی کوهستانی است، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10609)، 20 سپتامبر 1961، ص 23.
8. همان.
9. یا دروست (کروره).
10. هواپیماهای عراق خاک‌ترکیه را بمباران کردند، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10846)، 12 ژوئیه 1962، ص 3.
11. هواپیماهای عراقی بازم ترکیه را بمباران کردند، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10847)، 14 ژوئیه 1962، ص 12.
12. نبرد شدید ارتش و شورشیان عراق در نزدیکی مرز ترکیه، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10848)، 15 ژوئیه 1962، ص 4.
13. هه‌کاری.
14. هواپیماهای عراقی بخاک ترکیه حمله‌کردند، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10874)، 16 اوت 1962، ص 4.
15. همان.
16. همان.
17. همان.
18. بدنبال حوادث مرزی چند روزه‌اخیر بین ترکیه و عراق، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10875)، 20 اوت 1962، ص 4.
19. همان.
20. همان.
21. همان.
22. همان.
23. همان.
24. همان.
25. همان.
26. وزارت خارجه ترکیه طی اطلاعیه‌ای اعلام کرد: ترکیه به‌شورشیان شمال عراق کمک نمی‌کند، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10871)، 21 اوت 1962، ص 4.
27. همان.
28. همان.
29. شورشیان عراق تسلیم شدند - از شورشیان اسلحه‌روسی و انگلیسی بدست آمد، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10610)، 22 سپتامبر 1961، ص 4.
30. قاسمی گفت: رهبر شورشیان عراق دست‌نشانده‌انگلیس است، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10612)، 24 سپتامبر 1961، ص 4.
31. همان.
32. همان.
33. همان.
34. الدكتور عبدالفتاح علي يحيي البوتاني، وثائق عن الحركة القومية الكردية التحريرية- ملاحظات تاريخية و دراسات اولية، مؤسسة موكراني للطباعة و النشر، (اربيل: 2001م)، ص 72.
35. سمر فضل‌الحمد محمد، اكراد العراق تحت حكم عبدالكريم قاسم 1958-1963م، رسالة ماجستير مقیمة جامعة الزقايق- كلية الآداب - قسم التاريخ، ص 194.
36. انگلیس شدیداً بعراق اعتراض کرد: شورشیان عراق آماده‌حمله‌میشوند، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10613)، 25 سپتامبر 1961، ص 4.
37. همان.
38. روزنامه چاپ بغداد مینویسد: رهبر شورشیان عرتق دستگیر شد، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10614)، 24 سپتامبر 1961، ص 4.
39. اخطار عراق به انگلیس: سفارت انگلیس حق‌مداخله‌ندارد، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10615)، 27 سپتامبر 1961، ص 3.
40. همان.
41. شورش عراق هنوز پایان نیافتی است، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10648)، 5 نوامبر 1961، ص 3.
42. عبدالکریم قاسم اعلام کرد: برای حفظ حقوق نفتی عراق اقدامات شروع‌میشود، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10657)، 15 نوامبر 1961، ص 4.
43. قاسم گفت: شورشیان شمال عراق با نفط ارتباط دارند، روزنامه‌اطلاعات، شماره (10657)، 15 نوامبر 1961، ص 4.

صدي ثورة ايلول في جريدة اطلاعات الايرانية 22 تموز 1961-14 تموز 1962

الملخص:

جاء اختيار هذا الموضوع والمعنون " صدى ثورة ايلول في صحيفة اطلاعات الايرانية 22 تموز 1961-14 تموز 1962 " والصحيفة بمثابة مرآة ومصدر ذا أهمية في توضيح العلاقات العراقية مع تركيا وبريطانيا بداية اندلاع ثورة ايلول، لتناوله ما حصل من سوء للأوضاع والعلاقات والتعقيد في الوضع الامني بين العراق و تركيا، ولاسيما بعد أن التجأ قسم من الكرد المعارضين لثورة ايلول الى الاراضي التركية، وكذلك كان مقاتلي البيشمه مه ركه يتخذون من الاراضي التركية ملجأ لهم عند اشتداد المعارك مع القوات العراقية واختلطوا مع كرد تركيا، وهذا ما ولد خوفاً وقلقاً لدى ساسة تركيا من أن يكون هذا عاملاً مشجعاً لكرد تركيا في القيام بثورة مماثلة ضد حكومتهم، هذه التطورات كانت سبباً للأزمة في العلاقات العراقية التركية ووصلت الى حد المواجهة العسكرية ورافقتها عمليات القصف بين البلدين ، وبالتالي لجوء الطرفين للوسائل الدبلوماسية لحل الخلاف بينهما، وكانت صحيفة اطلاعات تنقل ما يجري من احداث بشكل يومي وبكل وضوح، وأعطت أهمية كبيرة لهذه التطورات بين البلدين، من جانب آخر ركزت الصحيفة على تأزم العلاقة بين العراق وبريطانيا، ولاسيما ما يتعلق باتهام العراق لبريطانيا في دعمها للثورة الكردية وبالمقابل فان بريطانيا رفضت هذه الاتهامات لكونها لا تستند الى أساس .

الكلمات الدالة: ايلول، إيران، تركيا، بريطانيا.

Aylol Revolution in the Iranian Newspaper (Ettelaat) July 14th-1961 July 22nd 1962

Abstract:

The subject of this research is the first Kurdish- Iraq War (Aylol Revolution) in the Iranian Newspaper known as Ettelaat newspaper. It is one of the most important subjects in history which talks about the relationship Iraq had with Turkey and England during the Aylol Revolution. There are many important points about it, such as the instability that occurred between Iraq and Turkey because before the revolution some of the Kurdish people left to Turkey as refugees and the relationship between the Kurds in Turkey and Kurdish refugees from Iraq became close. This was the reason the Turkish politicians became uncomfortable about the relationship because they were afraid the Kurds in north and south will rise against them and start a revolution in Turkey. The conflict between these two countries caused them to bomb each others border. The Iranian newspaper Ettelaat gave information about the problems that happened between these two countries daily. In addition to this there is also another topic discussed in this research which is the disagreement that happened between Iraq and England because of the Kurdish revolution since Iraq believed that England was helping the Kurds during this revolution but England rejected this statement.

Keyword: Aylol, Iran, Turkey, Great Britain.